

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 28.

V Ljubljani, 12. malega srpana 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvosjopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloge poleg poštnine 6 K.

Saniranje deželnih financ.

Omenili smo že v zadnji številki, da je dne 27. junija t. l. razpravljala zbornica poslancev o saniranju deželnih financ. Oglasil se je k besedi tudi poslanec H r i b a r. Na kratko smo navedli vsebino njegovega govora že zadnjič. Ker se je gospod poslanec bavil večinoma z gmotnim vprašanjem učiteljstva, naj navedemo danes tista mesta iz njegovega govora, ki so zbudila zanimanje v naših in nam naklonjenih krogih.

Poslanec Hribar je dejal:

Ne da se tajiti, da je postalo saniranje deželnih financ zdaj prav nujna potreba za državo. Skrajni čas je, da se zaveda vlada svoje naloge, in samo veselo moramo pozdravljati, da je sporočil Nj. ekselencija minister za finance, da vlada že pripravlja tak potreben zakonski načrt, ki se peča s temi najnujnejšimi državnimi potrebami.

Nujni predlog, o katerem razpravljamo zdaj in ki so ga podpisale vse stranke te zbornice, opominja vladu že ob dvanajsti uri, da svojo nalogo docela izpolni.

Mika me, častiti gospodje, raziskavati po vzrokih, ki so pripravili do danes deželne finance v tak kritičen položaj, ali z ozirom na to, da čakajo ljudski parlament še jako važne naloge, nočem nadlegovati visoke zbornice s kakimi delekosežnimi razpravami. Pred vsem mi bodi dovoljeno poudarjati, da zadene ravno državo velika krivda, ako se nahajajo dandanes deželne finance v tako dezolatnem položaju.

Država je umela z neko prebrisano, dejal bi, z gospodarsko politiko — pri nas v Avstriji sicer ta ni vedno prebrisana, ali v tem slučaju je prebrisanost služila svojemu namenu — vse velike izdatke, ki bi jih morala pokriti pravzaprav ona, navaliti deželam. (Glasno pritrdjevanje.)

Kot dolgoletni proračunski poročevalec kranjskega deželnega zbora bi vam mogel navesti v potrdilo svojih trditev dosti dokazov.

Omejiti se hočem samo na en slučaj, in sicer je to vprašanje deželne kulture, ki je sicer državna stvar, a jo je zvalila država vedno deželam na hrbet.

Dovoljeno pa naj mi bo, da navedem tu jako eklatanten slučaj. Gotovo mi pritrdite, da je najvišja državna dolžnost, skrbeti za povišanje kulturnega nivóa in ljudskega blagra. Za te stvari ni bilo v predparlamentarni dobi nikdar potrebnega denarja. Pač pa so imeli denar za bleščeče vojaške parade in nesrečno poveljevanje vojne, ali kadar je šlo zadostiti potrebam ljudstev, ni bilo v Avstriji nikdar denarja. (Res je!)

Ali celo potem, ko so bili poklicani narodi Avstrije k zakonodajnemu delu, je razumela birokracija — katere politično šolanje se po mojem prepričanju ne razvija vzporedno z evolucijo ljudske volje — vso stvar napraviti tako, kakor je bila prej. Tako zahteva vlada vsakokrat, kadar stori kaj v zadevah ljudskega blagra ali gmotne blaginje, da ji priskoči dežela na pomoč z enakim deležem.

Gospoda moja, pri nas na Kranjskem je taka navada in mislim, da mi nihče ne ugovarja, če trdim, da je isto tudi v drugih deželah in kraljestvih. (Pritrdjevanje.)

Kar se pa tiče dviga kulturnega stanja, je splošno znano, da se je znala država oprostiti vsakih izdatkov, ki bi bili potrebni zlasti za ljudsko in obrtno šolstvo. Ker pa je stvar zdaj taka, mi tudi priznate, da je zdaj dolžnost vlade da poseže vmes. Današnja razprava naj jo opominja, da zvesto opravi to svojo dolžnost.

Nastane vprašanje na kak način naj odpomore država. Po mojih mislih je najprej treba dobiti vir temu zlu, zakaj drugače nobena operacija ne more ozdraviti bolnega telesa. In ni težko dobiti izvora tej bolezni. Vzemite v roke proračun katerekoli dežele avstrijske in na prvi pogled se vam že pokaže, da napravljajo rastoče primanjkljaje ponajveč in glavno izdatki za ljudsko šolstvo. (Pritrdjevanje.)

Smatram torej kot neobhodno potrebno, zastaviti vse sile, da omogočimo deželam plačevati te velike izdatke. Govori se, četudi finančni minister danes ni povedal, da se hoče vlada obvezati v plačilo gotovih averz deželam in kraljevinam ali pa vsaj nekaj podobnega, da prevzame tudi ona nekaj izdatkov za ljudsko šolo.

Jaz za svojo osebo bi smatral tak ukrep kot polovičarski, in sicer zato, ker še vedno nismo dosegli vrha kulminacije izdatkov za ljudsko šolo, ker se ti izdatki od leta do leta večavajo z ozirom na vedno rastoče število ljudstva. Danes niti približno ne moremo reči, kdaj se pomiri to naraščanje. Zato smatram kot neobhodno potrebno in to je glavni namen mojega izvajanja — da prevzame država plačevanje učiteljstva. (Pritrdjevanje.)

Ta po meni priporočana metoda bi odpravila vso bedo učiteljstva. Saj veste vsi dobro kako si prizadeva učiteljstvo vseh kronovin, da se organizirajo njih plače enotno, in sicer tako, da odgovarjajo četvero nižjim činovnim razredom državnih uradnikov. Na ta način, ki ga priporočam, bi bilo mogoče izpolniti tako upravičene želje vsega celokupnega učiteljstva. Drugače res ni mogoče. Na ta način pa bi bilo na-

dalje tudi mogoče odpraviti deficit, ki se pojavlja leto za letom po deželnih dvorcih.

S tem pa je zvezanega še nekaj drugega. Niso samo dežele prizadete na tako slabem finančnem položaju, ampak tudi večje občine in predvsem mesta s samostojnim statutom. Država je namreč tudi tem navalila vzdrževanje ljudskega šolstva in s tem poslabšala njih finance.

Ni se zgodilo samo enkrat, da so se zbrala statutarna mesta na Dunaju, da se posvetujejo o tem in nadalje o vprašanju, ksko sanirati svoje finance.

Če prevzame država učiteljstvo v svojo oskrbo, bi bilo potem mogoče — pravim mogoče, ker bi bilo treba prej proučiti — da bi prevzele dežele ostale obveznosti za šole. S tem bi bilo na mah pomagano tako deželnim financam kakor večjim občinam, predvsem mestom s samostojnim statutom.

Trdno sem uverjen, da dobi ta moj nasvet pri učiteljstvu vse Avstrije vesel odmev in to docela upravičeno, zakaj, kakor sem dejal prej, se godi učiteljstvu v tej državi tako slabo kakor nobenemu drugemu stanu. Prepričan pa sem prav tako, da bi se s tem ugled učiteljstvu povsod jako dvignil. Učitelj bi imel kot državni uradnik v očeh prebivalstva višji ugled, kar je zlasti v takih deželah potrebno, ki stoje prosvetno na nižji stopnji in so premalo prosvetljene zato pa gledajo na šolo in učitelje le od strani.

Učitelji so vendar pionirji prosvete, pionirji prosvete, ki vodi do inteligentnega dela, kar tvori podlago ljudskemu blagru. (Odobrovanje.) Priporočam tedaj vladi, naj pri svojem zakonskem osnutku, s katerim hoče pomagati deželnim financam, upošteva te moje misli.

Potem se je gospod poslanec pečal z volilno reformo za deželne zборе, se izrekel za splošno in enako volilno pravico tudi za deželne zборе ter je zaključil svoj govor z besedami:

In zdaj končam s ponovnim poudarkom, kako nujno so potrebne deželne finance korenitega saniranja. Vladi pa še enkrat toplo priporočam, naj temeljito premisli moj nasvet glede poddržavljenja učiteljstva. (Živahno odobrovanje.)

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Radoslav Škoflek.

In po nas zastaja kri,
ko umro nam dragi znanci,
in ne vemo, ali mi,
ali oni so izgnanci.

Anton Medved.

Gledale so ga te sinje gore, zeleni griči v brezskrbnih zlatih dneh detinstva in videli so ga v letih betežne starosti.

Prelep košček naše zemlje je ob Novicerkvi in Vojniku! Tu se je začela, tu nehala pot njegovega življenja . . .

In ko so mu prišla težka leta, ni pod tem bremenom sklanjal svoje glave; nosil jo je pokonci, ni gledal tožno, čemerno v svet, z bistrim očesom, vedrim čelom, jasnim licem je tudi pri zadnjih stopinjah zemeljske hoje motril človeško življenje in zgodovino svojega naroda.

Morda je po mirni gladini plul čola njegovega življenja brez borb, brez pogubnih čeri, prevar?

Učitelj — je bil! Pri tej besedi se takoj pred teboj razgrne življenje: polno truda — plača jedna, tisočero skrbi — zasluge nič, tisočero stisk — utehe, priznanja, ljubezni nič.

Vse to je užil naš Radoslav.

Učiteljica na delu zunaj šole.

(Dopis z Goriškega.)

V svojem članku „O ženskem vprašanju“ (Učit. Tov. št. 25) smo poudarjali, da bodi delovanje tudi zunaj šole v organizaciji našega naroda enako za učiteljico kakor za učitelja, in prišli do trditve, da so učiteljice le gledale od strani naše delo. Članek je provzročil med našimi kolegijami vročo kri, ki obeta vzkipeti pri prvi ugodni priliki. Resnica kolje oči, pravi pregovor. Sicer pa je članek dosegel svoj namen, ako je zbudil med učiteljicami zanimanje za razpravljanje tako važnega vprašanja, kakršno je to. Da se pojmi sčistijo, hočemo pripomoči s temile vrsticami.

Splošne so pritožbe, da naše ženstvo premalo čita. Resnica je, da so deklice ljudskih šol precej boljše čitateljice nego dečki ki imajo več veselja in več smisla za realije. Ako pogledamo v šolske razrednice, se kmalu prepričamo, da je temu res tako. A ne le učne knjige, marveč tudi knjižnice za šolsko mladino imajo v deklicah večje prijateljice nego v dečkih. Kako pa je po dovršeni šolski dobi?

Dečkov ideal postane cigareta, igranje za denar in v nekaj letih krčma. Žal, da je temu res tako. — Koliko lepih naukov je pomorilo osatje že v prvih letih po izstopu iz šole! Koliko zrahljanega, obdelanega sveta postane pusta ledina! Vnetemu učitelju krvavi srce, ko opazuje bivše svoje pridne učence, ko vidi, da je slana pomorila mnogo bujnega cvetja, ki je zapustilo šolo, da bo rodilo mnogo zatega sadu.

Šoli odrasla moška mladina postane kmalu prosta vsakega nadzorstva, ker je naša zakonodaja v tem pogledu popolnoma pomanjkljiva. Res je tudi naroda sama taka, da hoče mladina v onih letih, ko se je osvobodila šolskih spon, uživati svobodo, ki večkrat ni vredna tega lepega imena. Vendar dobi mladenič kmalu priliko, da nadaljuje svojo izobrazbo. Večina naših občin ima svoje pevske zборе, svoja bralna, pevska, kmetijska in enaka društva, ako jih je ustanovil in ako jih vodi večinoma — učitelj. Odrasli dečki porabljajo večkrat priliko, da vstopajo v društva. Pomanjkujejo pa po občinah primerne knjižnice. V novejšem času se deluje z vneto, da se odpomore tej krvavi potrebi.

Po 43 letnem mukapolnem službovanju so mu potisnili v roko „modro polo“, a iz rok mu niso mogli iztrgati dela za — narod. Vse njegovo življenje je bilo — delo, vedno ozarjeno s svitom idealnosti. In ta idealnost mu tudi v pokoju ni dala pokoja.

Slovit madjarski pesnik je nekaj pisal o Slovakah: „Poznam ta narod, ki ljubi svojo domovino.“ Te besede veljajo tudi nam zaničevanim Slovencem. Ob vsi naši ubožnosti nam je vsaka doba rosila plemenitih mož, ki so v narodu netili sveti ogenj rodoljubja. In med one, ki so v sredino preprostega naroda nosili bakljo prosvete, narodne zavesti, se mora na odlično mesto staviti naš Radoslav. A bil je daleko od one dobe, ko se je glasilo: „Beseda sladka, domovina!“ Služil ji je v dejanju, služil ji z žrtvami.

Kjerkoli je služboval, povsod se je pridružil narodnemu ognjišču, in če tega ni bilo, pa ga je ustanovil v podobi čitalnic, bralnih društev, pevskih zborov. Žrtvoval jim je svoj prosti čas, trud in pa — denar, dovolite, da poudarim to besedo — denar od svoje preskromne plače. Sodeloval je pri ustanovitvi celjskega, savinjskega učiteljskega društva, telovadnega društva „Mozirski Sokol“.